

Beata Raszka, Maria Hełdak

Produkt turystyki kulturowej Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka pod Poznaniem

Ekonomiczne Problemy Usług nr 86, 173-185

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BEATA RASZKA

MARIA HEŁDAK

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

**PRODUKT TURYSTYKI KULTUROWEJ PARKU
KRAJOBRAZOWEGO PUSZCZA ZIELONKA
POD POZNANIEM**

Wprowadzenie

Parki krajobrazowe z racji chronionych walorów predysponowane są do prowadzenia działań z zakresu turystyki kulturowej (cyt. Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na **wartości** przyrodnicze, **historyczne i kulturowe** oraz walory krajobrazowe **w celu** zachowania, **popularyzacji** tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju¹). Aktywność taka jest więc wpisana ustawowo w działania zarządu (dyrekcji) parków. Istotne jest jednak, aby owo udostępnianie walorów przebiegało w sposób kontrolowany, aby udostępniano walory, które rzeczywiście mogą być interesujące dla odbiorcy, lub też aby umiejętnie ukształtowane, wyeksponowane i wypromowane – wzbudzały zainteresowanie turysty. Turystyka, zwłaszcza kulturowa, wymusza inwestowanie w dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe². W tworzeniu produktu konieczne jest spojrzenie na całość wartości środowiskowych (przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych) jako wartość, dobro ogólnoludzkie i narodowe

¹ Ustawa z dnia z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (DzU nr 92, poz. 880). Wyroźnienia autorki.

² T. Jędrysiak, *Turystyka kulturowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008.

dzieło kultury. Turystyka kulturowa wymaga więc kompleksowego podejścia w równym stopniu kultywującego obiekt historyczny, jak i jego kontekst krajobrazowy i przestrzenny – w wielu przypadkach stanowiące ramę występowania obiektu. Celem opracowania jest wskazanie podstawowych walorów kulturowych Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka (województwo wielkopolskie) oraz na ich podstawie określenie kulturowego produktu turystycznego i możliwości ich udostępniania. W opracowaniu wykorzystano materiały zgromadzone podczas prac nad Planem ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka³, uzupełnione wizjami terenowymi prowadzonymi w lipcu i sierpniu 2011 roku.

1. Krótka charakterystyka zasobów kulturowych obszaru badań

Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka leży na północny wschód od Poznania (rysunek 1), zajmując ok. 12.000 ha, w granicach pięciu gmin: Czerwonak, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki, Kiszkowo⁴. Prawie 80% powierzchni parku zajmują tereny leśne, niemniej walory kulturowe – po części wynikające z tradycyjnej formy użytkowania – są niemałe. Obecnie na terenie parku znajdują się 22 jednostki osadnicze. Niektóre z nich posiadają wielowiekową historię. Rozpoznanie archeologiczne dowodzi, że na tych terenach człowiek pojawił się trwale w schyłkowym paleolicie (rejon obecnego Bolechowa). Zabytki archeologiczne świadczą o stałym rozwoju osadnictwa, aż do czasów nowożytnych.

³ *Plan ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka 2001–2004*, (proj. generalny: B. Raszka), mscr., Poznań.

⁴ *Rozporządzenie nr 4/05 Wojewody Wielkopolskiego z dn. 18 kwietnia 2005 r. w sprawie ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka* (DzU Woj. Wielkopolskiego nr 49, poz. 1527).

Rys. 1. Relacja przestrzenna – Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka a gminy na jego terenie

Źródło: Opracowanie własne.

Według Hładynowicza⁵ do osad wspomnianych w źródłach do roku 1300 należą między innymi Bolechowo (1252 r.) i Owińska (1250 r.). W następnym stuleciu wymieniane były: Boduszewo (1388 r.), Dąbrówka (1384 r.), Głębo-czek (1368 r.), Goślina Murowana (1389 r.), Łopuchowo (1325 r.). Zielonka (1397 r.). W latach 1401-1523 znane były Bednary (1411 r.) i Rakownia (1420 r.). Na szczególną uwagę zasługuje miejscowość Dąbrówka Kościelna, istotny

⁵ K.J. Hładynowicz, *Zmiany krajobrazu i rozwój osadnictwa w Wielkopolsce od XIV do XIX wieku*, w: *Badania z dziejów społecznych i gospodarczych*, t. 12, red. F. Bujak, Lwów 1932, s. 1–256.

w skali regionu ośrodek maryjny (wzmianki o cudownym obrazie Matki Bożej pochodzą z 1609 r.). Z kolei w Owińskach zachował się klasztorny zespół pocysterskiego z początków XVIII w. (kościół i klasztor – architekci Jan Catenazzi i Pompeo Ferrari; malowidła – Czech, Adam Swach). Po II rozbiore Polski dobra cysterek zostały przejęte przez króla pruskiego, a ostatecznie trafiły do rąk berlińskiego przemysłowca Zygmunta von Treskowa. Wzniósł on pałac w Owińskach według projektu wybitnego architekta niemieckiego Karla Friedricha Schinkla. Pałace i dwory budowane przez pokolenia von Tresków do dziś znajdują się w otulinie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka (Wierzonka, Karłowice, Kowalskie, pałacyk myśliwski – obecnie siedziba Leśnictwa Annowo). Wszystkim siedzibom rodziny von Treskow towarzyszyły parki, niektóre z nich (m.in. w Owińskach i Wierzonce) do dziś zachowały się w dobrym stanie. Innymi śladami gospodarowania cysterek oraz rodziny von Tresków na terenie dzisiejszego parku krajobrazowego są czytelne do dziś elementy w postaci krajobrazu komponowanego, folwarków, leśniczówek, cmentarzy rodzinnych (m.in. w Wierzonce i Owińskach) oraz miejsc pochówku mieszkańców wsi i innych właścicieli okolicznych majątków, często z ponadstuletnimi nagrobkami (m.in. Czernice, Huciska, Kamińsko, Głębocko, Kicin, Turostówko, Wierzenica, Tuczo). Cechą charakterystyczną tego terenu było istnienie lokalnych dróg, których przebieg zasadniczo przetrwał do dziś. W XVIII wieku na omawianym terenie istniały cztery trakty lokalne. Wiązały one miejscowości położone w głębi lasów zielonkowskich, pełniąc wyłącznie funkcję dróg lokalnych z większymi miejscowościami poza puszcza. W ogólnym zarysie przetrwały one do dziś, stanowiąc dowód na żywe kontakty osad śródleśnych.

Tereny Puszczy Zielonki były też obszarem rozwijającego się w wiekach XVII i XVIII osadnictwa ołędzkiego (Zielonka, Huciska, Huta Pusta, Kamińsko, Czernica, Stęszewsko, Kliny). Inny interesujący zespół miejscowości to wsie zbudowane w początkach XX w. przez pruską Komisję Osiedleńczą, realizujące ideę osiedli-ogrodów (Boduszewo, Kicin). Domy o różnych formach i gabarytach zatopione w zieleni i wznoszone dla osadników z terenów Niemiec miały zapewnić im optymalne warunki do pracy. Wspólnotę gminy podtrzymywały: szkoła, dom gminny, gospoda, kuźnia, pralnia, straż pożarna, cmentarz, niekiedy stacja kolejowa. Osady te były łączono drogami z obsadzeniami drzew owocowych lub liściastych.

Splot elementów kulturowych był podstawą do wszczęcia na początku lat 2000 starań o powołanie Cysterskiego Parku Kultury (inicjatywa Urzędu Marszałkowskiego i Starostwa Powiatowego w Poznaniu), który swymi granicami objąłby również Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka. Obiekty pocysterskie w Owińskach, mimo że nie są na co dzień dostępne ze względu na pełnienie funkcji publicznych, są elementem paneuropejskiego szlaku cysterskiego. Natomiast wartości historyczne kościołów w Kicinie i Wierzenicy zostały docenione poprzez włączenie ich w szlak kościołów drewnianych, utworzony z inicjatyw gmin leżących w północnej części powiatu poznańskiego.

2. Identyfikacja i waloryzacja zasobów kulturowych obszaru badań

Zinwentaryzowane zasoby kulturowe ze względu na możliwości ich wykorzystania w turystyce kulturowej zakwalifikowano do jednej z czterech grup. W ocenie brano pod uwagę fizyczną dostępność obiektu (dojazd, dojście), stan techniczny (dobry, zły), własność (przyjmując własność komunalną oraz Skarbu Państwa za potencjalnie najdogodniejszą, a własność prywatną za potencjalne utrudnienie w udostępnieniu obiektu). Wydzielono cztery kategorie przydatności: obiekty przydatne bezpośrednio, przydatne pośrednio, tj. po właściwym zagospodarowaniu oraz określeniu zasad udostępniania, nieprzydatne – brak możliwości wykorzystania ze względu na inną, obecnie pełnioną funkcję oraz obiekty o niepewnych możliwościach użytkowania i zagospodarowania, ze względu na stan prawny lub fizyczny (tabela 1). Określono również rodzaj turystyki, dla której obiekty te mogłyby stanowić wyjściowy zasób. Wydzielono więc turystykę religijną (sakralną)⁶ obejmującą funkcjonujące kościoły (pięć obiektów, w tym trzy w gminie Czerwonak, po jednym w gminach Swarzędz i Murowana Goślina), turystykę pielgrzymkową (jeden obiekt – Sanktuarium Maryjne w Dąbrowce Kościelnej, gm. Kiszkowo), turystykę krajoznawczą (31 obiektów, najliczniejsze w miejscowości Owińska – gm. Czerwonak, Boduszewo i Głęboćek – gm. Murowana Goślina)⁷. Jeden obiekt – pałac w Wojno-

⁶ P. Różycki, *Turystyka religijna i pielgrzymkowa*, w: K. Buczkowska, A.M. von Rohrscheidt, *Współczesne formy turystyki kulturowej*, t. I, seria Monografie nr 391, Wyd. AWF w Poznaniu, Poznań 2009, s. 157–174.

⁷ W klasyfikacji pominięto zabytki archeologiczne z uwagi na ich niedostępność dla turysty; informacja o nich może być rozwinięciem wątków krajoznawczych.

wie został zagospodarowany jako centrum konferencyjne; poza podstawową funkcją specjalistyczną może uzupełnić ofertę krajoznawczą (dostępność pośrednia, jako widok – element krajobrazu kulturowego). Liczne cmentarze położone na terenie parku (Boduszewo, Czernice, Dąbrówka Kościelna, Dzwonowo, Głębocek, Huciska, Kamińsko, Stęszewko, Zielonka) oraz w otulinie (Głębocko, Jerzyn, Karczewko, Kicin, Kliny, Kołata, Kołatka, Niedźwiedziny, Rakownia, Tuczno, Turostowo, Wierzenica), które *a priori* zakwalifikowano do grupy „turystyka sentymentalna”⁸. Jednak spośród 43 obiektów lub ich zespołów wyróżnionych w 22 miejscowościach, zaledwie siedem może być wykorzystane bezpośrednio, zaledwie po podstawowym przygotowaniu. Kategorię tę tworzą budynki sakralne – kościoły i kaplice (Kicin, Owińska – trzy obiekty w gm. Czerwonak; Łopuchowo – gm. Murowana Goślina; Dąbrówka Kościelna – gm. Kiszkowo; Wierzenica – gm. Swarzędz). Tematyczny szlak kulturowy **obъекtów sakralnych** jest najbardziej oczywistym produktem turystycznym. Należałoby określić zasady udostępniania, przygotować materiały informacyjne i promocyjne oraz zagospodarować otoczenie dla potrzeb turystów zmotoryzowanych. Warto podkreślić, że dwa z tych obiektów, tj. w Dąbrówce Kościelnej i w Owińskich, mają większe znaczenie niż tylko lokalne. Z racji rangi zasobów (cudowny obraz Matki Bożej, a drugim przypadku obiekty pocysterskie) stanowią elementy produktu turystycznego w skali ponadregionalnej (miejsca kultu maryjnego) oraz europejskiej (szlak cysterski).

⁸ W. Kosiński, *Turystyka kulturowa. Krajobraz kulturowy. Kultura międzyludzka*, „Folia Turistica” 2004, nr 5, s. 7–27.

Tabela 1

Ocena zasobów kulturowych obszaru badań

Miejscowość	Obiekt kulturowy	Przydatność dla turystyki kulturowej: bezpośrednia [B]; pośrednia [P]; brak możliwości [BM]; syt. niepewna [?]	Grupa tematyczna
1	2	3	4
Gmina Czerwonak			
Kicin	kościół pw. św. Józefa	B	turystyka sakralna
Owińska	browar	P	potencjalny walor użytkowy, funkcje uzupełniające
Owińska	budynki poklasztorne cysterek, park	B	turystyka krajoznawcza
Owińska	dawna plebania	P	turystyka krajoznawcza
Owińska	dom, tzw. Dom Dyrektora	P	turystyka krajoznawcza, potencjalny walor użytkowy, funkcje uzupełniające
Owińska	kościół Św. Mikołaja	B	turystyka sakralna
Owińska	kościół poklasztorny Św. Jana Chrzciciela	B	turystyka sakralna
Owińska	pałac, bramy wjazdowe, park przypałacowy	P	turystyka krajoznawcza, potencjalny walor użytkowy, funkcje uzupełniające
Owińska	zespół dawnego szpitala psychiatrycznego, park	P	turystyka krajoznawcza, potencjalny walor użytkowy, funkcje uzupełniające
Trzaskowo	dwór, park	P	turystyka krajoznawcza, potencjalny walor użytkowy, funkcje uzupełniające
Gmina Murowana Goślina			
Bolechowo	pałac i park	P	turystyka krajoznawcza, potencjalny walor użytkowy, funkcje uzupełniające
Boduszewo	zespół pałacowo-folwarczny: pałac (ob. szkoła), mur., ok. poł. XIX w., obory i stodoły, pocz. XX w. – ob. pryw. zagrody	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza

1	2	3	4
Boduszewo	zagroda nr 37, (dom, stodoła, mur.), pocz. XX w., właściciel prywatny	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Boduszewo	domy: nr 32, 33, 36, 39, właściciel prywatny, mur., pocz. XX w.	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Głębocko	dom nr 6, właściciel prywatny, drewn., 1913-1914	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Głęboczek	zagroda nr 5: dom, k. XIX, spichlerz, k. XIX, spichlerz, mur., 1896.	?	ewentualny element na szlaku turystycznym tur. krajoznawcza
Głęboczek	leśniczówka, ob. dom nr 17, mur.-szach., 4 ćw. XIX w.	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Głęboczek	szkoła, ob. dom nr 1, mur., k. XIX w.	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Głęboczek	dom nr 2, 13 mur., k. XIX w.	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Kamińsko	dom nr 24, właściciel prywatny, mur., pocz. XX w.	?	ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Łopuchowo	kaplica pw. św. Wojciecha, szach., k. XIX w.	B	turystyka sakralna
Łopuchowo	zespół dworca kolejowego: pocz. XX w. (dworzec, szalec dom)	P	potencjalny walor użytkowy, funkcje uzupełniające
Łopuchowo	zespół dworsko-folwarczny: dwór mur.-szach., obiekty gospodarskie, zabudowa chłopska, rządcówka, pocz. XX w., park krajobrazowy, XIX w.	BM (niszczone, ruina, wł. RSP Łopuchowo)	
Łopuchówko	zespół dworski, dwór, mur., pocz. XX, spichlerz, mur., pocz. XX w.	BM (obiekty użyteczności publicznej)	-----
Łopuchówko	dom nr 6, 7 mur., pocz. XX w.	?	ewentualny element na szlaku turystycznym, tur. krajoznawcza

1	2	3	4
Wojnowo	założenie pałacowo-parkowe	B/P	obecnie funkcje specjalistyczne, ewentualny element na szlaku turystycznym, turystyka krajoznawcza
Gmina Skoki			
Niedźwiedziny	zagroda nr 8, dom nr 9 i 14, pocz. XX w., wł. pryw.	?	element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Miączynek	szkoła, ob. dom nr 7, mur., 1 ćw. XX w.	?	element na szlaku turystycznym, tur. krajoznawcza
Gmina Kiskowo			
Dąbrówka Kościelna	zespół kościoła parafii pw. Wniebowzięcia NMP	B	turystyka pielgrzymkowa
Dąbrówka Kościelna	dwór, mur., ok. 1890 r.	BM/ ?	własność prywatna, ewentualnie element szlaku krajoznawczego, potencjalne możliwości funkcji uzupełniających (noclegi)
Karczewo	park dworski	P	element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Jerzyn	park dworski	P	element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Kołata	park dworski	P	element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Stęszewko	park dworski	P	element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Gmina Pobiedziska			
Wronczyn	dwór, XVIII/XIX w., gorzelnia 2 poł. XIX w. park	P	element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza, potencjalne funkcje uzupełniające
Gmina Swarzędz			
Karłowice	park, kuźnia z 1878 r., zab. folwarczne	P	element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Wierzenica	kościół pw. św. Mikołaja, przed 1589 r., XVII w.,	B	turystyka sakralna
Wierzenica	dwór, poł. XIX w., park dworski	?	własność prywatna, ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Wierzenica	karczma, XVIII/XIX w.,	?/P	własność prywatna, ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Wierzenica	„Akademia”	?/P	własność prywatna, element na szlaku turystycznym. turystyka krajoznawcza
Wierzonka	dwór z 1 poł. XIX w., park dworski	?	własność prywatna, ewentualny element na szlaku turystycznym, turystyka krajoznawcza
Wierzonka	kuźnia z 1849 r.,	?	własność prywatna, ewentualny element na szlaku turystycznym turystyka krajoznawcza
Wierzonka	szkoła	BM/ ?	obiekt użyteczności publicznej, ewentualny element na szlaku turystycznym, turystyka krajoznawcza

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Składowe produktu turystyki kulturowej PKPZ: [▲] – szlak dworów i pałaców, [●] – szlak osadniczy, [✚] – szlak obiektów sakralnych
 Źródło: opracowanie własne.

Większość obiektów kulturowych występujących w gminie Murowana Goślina, mimo ich niewątpliwych wartości historycznych, nie może być wykorzystana, głównie z przyczyn własnościowych. Stanowiąc mogą natomiast interesujące elementy krajoznawcze przy trasach rowerowych, urozmaicając widokowo przejazd. Część z miejscowości może być jednakże włączona (jako element krajobrazowy doświadczany pośrednio) w tematyczny **szlak osadniczy** prezentujący myśl ruralistyczną i urbanistyczną przełomu XIX i XX w. W tym ujęciu mniej istotna jest dla turysty jednostkowa skala postrzegania pojedynczego obiektu, a efekt ogólny planowego założenia przestrzennego. Do miejscowości tych należą: Boduszewo, Wierzenia i Wierzonka. W tak zakreślonym produkcie turystycznym winny znaleźć się również Owińska (założenie siedziby rodu) oraz Głębozec (osada leśna). Uzupełnieniem wyżej przedstawionej idei mógłby się stać utworzony w porozumieniu z właścicielami budyn-

ków **szlak dworów i pałaców**, powstały w oparciu o zasoby miejscowości: Owińska, Trzaskowo, Bolechowo (gm. Czerwonak), Wronczyn (gm. Pobiedziska), Wierzenica, Wierzonka (gm. Swarzędz) (rysunek 2). Prace organizacyjne związane z udostępnieniem obiektów powinny dotyczyć zasad udostępniania (np. w wyznaczone dni, godziny), przygotowania materiałów informacyjnych (foldery, mapki, tablice przed obiektami) oraz promocji (nagłośnienie w prasie lokalnej i regionalnej, założenie strony internetowej).

Uwagi końcowe

Większość wartościowych obiektów historycznych położona jest w otulinie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka. Lokalizacja poza granicami obszaru chronionego daje większe możliwości inwestorom wykorzystania istniejącego potencjału, jednak może też powodować zniszczenie walorów kulturowych i krajobrazowych⁹, istotnych z punktu widzenia kształtowania kulturowego produktu turystycznego PKPZ. Zagrożenie wynika z mniejszych obostrzeń i ograniczeń, jakie na przedsiębiorców nakłada strefa ochronna w porównaniu z terenem samego parku krajobrazowego. Wobec gmin położonych w granicach PKPZ w ramach *Planu ochrony Parku* sformułowano założenia rozwoju społeczno-gospodarczego (cyt.: *Polityka przestrzenna poszczególnych gmin odnosi się do następujących kierunków zrównoważonego rozwoju: ochrony środowiska przyrodniczego, tworzenia oferty turystyki i wypoczynku, kształtowania środowiska mieszkaniowego*¹⁰). Przyjęto zestaw wskazań mających na celu ochronę środowiska kulturowego. W odniesieniu do polityki przestrzennej do najważniejszych z nich należy rozwój kulturowy, realizowany poprzez: ochronę obiektów zabytkowych, ochronę krajobrazu kulturowego oraz harmonijne kształtowanie nowej zabudowy, dostosowanej do skali i charakteru zabudowy istniejącej. Efektem docelowym polityki przestrzennej prowadzonej przez zarządy gmin ma być idealny obraz jednostek terytorialnych, jako przestrzeni, w której żyją, mieszkają, pracują i wypoczywają jej mieszkańcy, ocenianej na podstawie jakości życia; jako przestrzeni krajobrazowo-estetycznej odbieranej w katego-

⁹ W tym przypadku krajobraz rozumiany jest zgodnie z Europejską Konwencją Krajobrazową (DzU z 2006 r. nr 14, poz. 98), jako *obszar postrzegany przez ludzi, którego charakter jest wynikiem działania i interakcji czynników przyrodniczych i ludzkich*.

¹⁰ *Plan ochrony Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka, 2001–2004*, (proj. generalny: B. Raszka), mscr., Poznań.

riach wizualnych i odczuwanej w bezkonfliktowym funkcjonowaniu struktur i powiązań; jako miejsca, w którym realizuje się życiowe cele; jako ważnego ogniwa w regionalnym systemie przyrodniczym i osadniczym. Deklaracja ta jest szczególnie ważna i istotna dla zachowania dóbr kultury na tle niezwykle intensywnych procesów urbanizacyjnych obejmujących rejon parku krajobrazowego.

Zapisek o charakterze normatywnym, istotnym dla zachowania walorów składających się na kulturowy produkt turystyczny PKPZ, jest wyznaczenie w otulinie strefy ochrony krajobrazu kulturowego. Wyróżniono w niej dwie podstrefy:

1. obejmującą obszary jednostek osadniczych o znacznych walorach kulturowych (Wierzenica i Owińska);
2. odnoszącą się do pozostałych obszarów położonych w strefie ochrony krajobrazu kulturowego związanego z rolnictwem.

W ramach założeń programowych mających chronić wartości kulturowe i krajobrazowe zalecono – przed przystąpieniem do opracowania dokumentów wykonawczych dla polityki przestrzennej – wykonać studium krajobrazu (zasady harmonizowania przestrzeni współczesnej i historycznych wartości kulturowych, określenie charakteru istniejącej zabudowy, harmonizowania nowych budynków z krajobrazem i nawiązywanie do tradycyjnego budownictwa wielkopolskiego). Dla kształtowania produktu turystyki kulturowej zapis ten ma fundamentalne znaczenie, bowiem gwarantuje on staranne zagospodarowanie, w zgodzie z ładem przestrzennym i planistyczną zasadą ochrony walorów wysoko cenionych (dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury)¹¹ oraz kultywowanie walorów historycznych. Jednocześnie daje szansę na zagospodarowanie niszczących lub pozbawionych funkcji użyteczności budynków dla potrzeb turystycznych (restauracje, jadalnie, obiekty noclegowe, informacja turystyczna i tym podobne).

Konkluzje powyższych rozważań sprowadzić można do następujących stwierdzeń:

1. Zasoby kulturowe Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka mogą być podstawą tworzenia specjalistycznego produktu w ramach turystyki kulturowej. Ranga walorów, poza obiektami pocysterskimi w Owińskach oraz

¹¹ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (DzU nr 80 poz. 717).

Sanktuarium Maryjnym w Dąbrówce Kościelnej, ma charakter lokalny – tym bardziej winna służyć podkreśleniu specyfiki Wielkopolski jako regionu. Równie cenna jak obiekty zabytkowe jest niezmiennność (trwanie) krajobrazu, założeń przestrzennych i osi widokowych.

2. Miejscowością o najcenniejszych zasobach i przekazie kulturowym (splot kultur i nacji) są Owińska. Winny one być zwornikiem systemu szlaków kulturowych prowadzonych w PKPZ oraz „wrotami do Parku” – obszarem recepcji, centrum informacji, a po wykorzystaniu obecnie opuszczonych obiektów – przejąć funkcje centrum animacji kultury i działań artystycznych.
3. Podstawowe prace organizacyjne związane z udostępnieniem dobrze zachowanych obiektów sakralnych powinny dotyczyć zasad udostępniania (np. w wyznaczone dni, godziny), przygotowania materiałów informacyjnych (foldery, mapki, tablice przed obiektami) oraz promocji (nagłośnienie w prasie lokalnej i regionalnej, założenie strony internetowej). W przypadku zabytków kultury szlacheckiej i rolniczej istotne jest powstrzymanie procesów degradacji (prace remontowe, otoczenie opieką) oraz znalezienie prawidłowej formuły wykorzystania.

A CULTURAL TOURISM PRODUCT OF THE ZIELONKA FOREST LANDSCAPE PARK NEAR POZNAŃ

Summary

Endowed with protected resources, landscape parks are well-posed to engage in promoting cultural tourism. In fact, the law requires park managements to be involved in such promotion. It is essential to control access to the parks' attractions. The resources made available should be interesting to the visitor, skillfully managed, well shown and promoted to arouse tourists' interest. The aim of this paper is to identify the key cultural assets of the Zielonka Forest Landscape Park in the Wielkopolska Province, define cultural tourism products and find ways to make them available to tourists. To that end, stock has been taken of the cultural resources and compiled in a table. The resources were appraised differentially (underwent arbitrary evaluation). The list was then narrowed down by retaining the most valuable assets, best suited for cultural tourism purposes. Once assessed, the cultural resources were grouped by theme. A map was subsequently created of the cultural assets that can be used in developing a tourism product. Finally, cultural routes were marked out on that basis.

Translated by Aleksandra Podborowska